

И.П.И

Институт за пазарна икономика

Изпълнение на данъчните приходи за периода 2000 – 2010 г.

Явор Алексиев

Съдържание:

❖	Консолидиран бюджет	2
❖	Преки данъци	2
➤	Корпоративни данъци.....	3
✓	Корпоративни данъци от нефинансови предприятия.....	4
✓	Корпоративни данъци от финансови институции	5
✓	Корпоративни данъци в т.ч. от данък върху дивиденди.....	6
➤	Данък върху доходите на физическите лица	7
✓	Данък върху доходите на физическите лица по трудови правоотношения	8
✓	Данък върху доходите на физическите лица по извънтрудови правоотношения.....	8
✓	Данък върху доходите на физическите лица - окончателен годишен (патентен) данък.....	9
✓	Данък върху доходите на физическите лица, други приходи по ЗДДФЛ	10
❖	Косвени данъци	11
➤	ДДС	11
➤	Акцизи.....	12
➤	Мита и митнически такси.....	13

❖ Консолидиран бюджет

В периода от 2000 до 2008 г. **постъпленията от преки и косвени данъци в консолидирания бюджет** се увеличават от 5,763 млрд. лв. на 16,773 млрд. лв., като основната част от това увеличение е регистрирана след 2005 г. Това е резултат както от значителното увеличаване на ставките на акцизите (догонване на минималните европейски нива за акцизите), така и от разширяването на данъчната база в следствие на поетапното намаление на корпоративния данък и въвеждането на плосък данък върху доходите на физическите лица. Интересно е съотношението между нарастването на данъчните постъпления и ръста на инфлацията между 2000 и 2008 г. Докато данъчните приходи в бюджета нарастват с 291%, общата инфлация за периода се изчислява на 87,6%. Т.е. наблюдава се сериозно **реално** увеличение на приходите от над 100% за периода. Това води до нарастването на фискалния резерв до 8.382 млрд. лв. в края на 2008 г. От началото на световната финансова криза започва и постепенният спад на постъпленията консолидирания бюджет, в резултат на което само в рамките на две години (до декември 2010 г.) фискалният резерв се свива до 6.0 млрд. лв. Разбира се, намалението на фискалния резерв се дължи и на харчене на непредвидени и не-гласувани от Парламента средства за покриване на различни разходи.

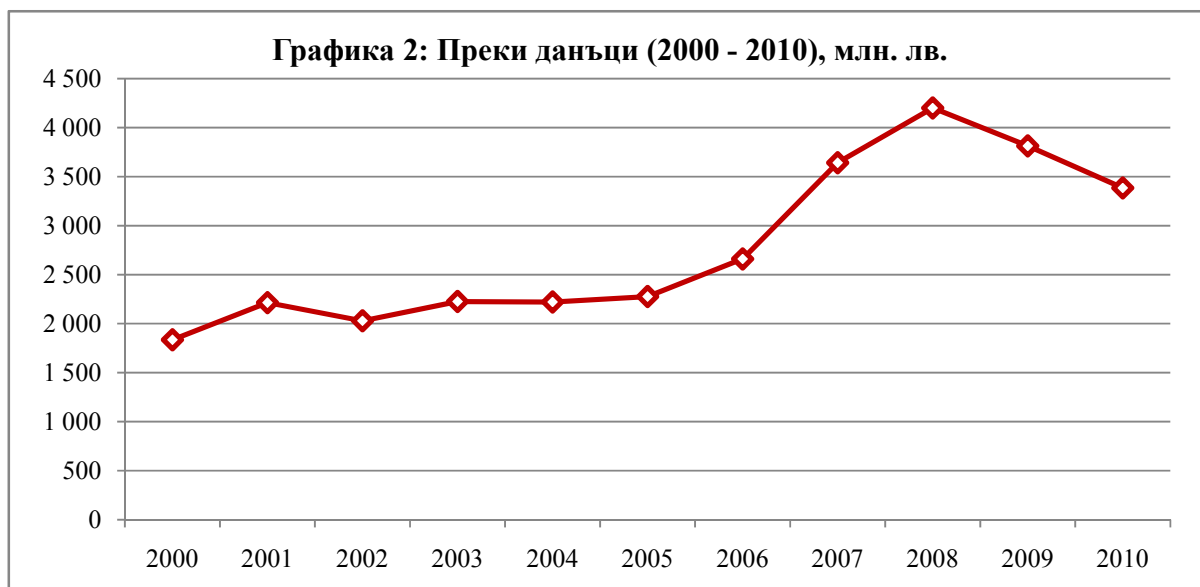


Източник: Министерство на финансите

❖ Преки данъци

Събираемостта на **преките данъци** нараства рязко през 2007 и 2008 г. През 2007 г. данъчната ставка по отношение на корпоративното подоходно облагане беше понижена от 15% на 10%, с което се достигна най-ниското равнище в ЕС. Това доведе до разширяването на данъчната база и повишаване на икономическата активност, съответно до значителен ръст на бюджетните приходи – с 39% спрямо 2006 г. Тенденцията към намаляването на преките данъци и в същото време

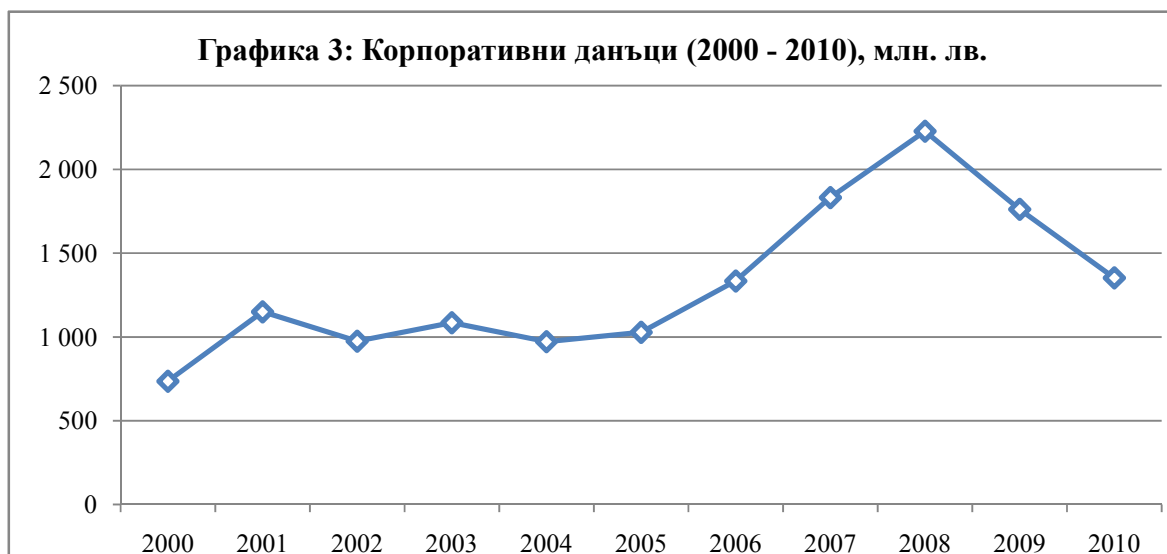
увеличаването на постъпленията от тях се запази и през 2008 г., когато прогресивната система за облагането на доходите на физическите лица беше заместена от 10% плосък данък. Спрямо предкризисната 2008 г., постъпленията от преки данъци отбелязват свиване от 24%, а косвените с 18% през 2010 г.



Източник: Министерство на финансите

➤ Корпоративни данъци

Повишаването на приходите от **корпоративни данъци** в периода от 2006 до 2008 г. е резултат от проявилата се през 2005 г. тенденция към намаляване на данъчната ставка, която увеличи стимулите за инвестиции, насърчи икономическата активност, доведе до ръст в печалбите на компаниите и намали дела на сивата икономика. Относителният дял на корпоративния данък в данъчните постъпления по републиканския бюджет нараства от 10,4% през 2006 г. и 12% през 2007 г., до 12,4% през 2008 г., въпреки постепенно намаляващите данъчни ставки и въвеждането на 10% данък през 2007. Постъпленията достигат съответно 123%, 127% и 96,8% спрямо разчета за съответната година, като основната причина за техния спад от средата на 2008 г. насам е задълбочаващата се финансова криза в Европа и света.



Източник: Министерство на финансите

✓ **Корпоративни данъци от нефинансови предприятия**

Постъпленията от **корпоративни данъци от нефинансови предприятия** формират основната част от общите приходи от корпоративни данъци, поради което темпът им на нарастване и свиване оказва сериозно влияние върху последните. За периода от 2005 г. до 2007 г. ставката на корпоративния данък падна поетапно от 19,5% на 10%, което доведе до разширяване на данъчната основа поради свиването на сивата икономика. Ставката за облагане по този данък стана най-ниската в Европа, което оказва положително влияние върху инвестиционната активност преди началото на кризата. Резкият спад в приходите от корпоративния данък от нефинансови предприятия през 2009 г., когато постъпват едва 64,5% от средствата предвидени в закона за бюджета, е последван от по-нататъшно свиване на постъпленията и през 2010 г.



Източник: Министерство на финансите

✓ **Корпоративни данъци от финансови институции**

При постъпленията от **корпоративни данъци от финансови институции** правят впечатление изключително високите приходи от 2001 г., когато само по републиканския бюджет постъпват 215 млн. лв. (което възлиза на 316% от предвидените приходи от този данък за 2001 г.). Тези високи постъпления са най-вече следствие от високия размер на данъка, платен от Банковата консолидационна компания (БКК), от който в републиканския бюджет постъпват 115,8 млн. лв., а в местните – 51.5 млн. лв. Този данъчен приход е с еднократен характер, и е в резултат на формираната значителна облагаема печалба на БКК за 2000 г. (529 млн.лв.), основната част от която е вследствие на приватизацията на Булбанк през 2000 г.



Източник: Министерство на финансите

✓ **Корпоративни данъци в т.ч. от данък върху дивиденди**

Високото преизпълнение на очакваните приходи от **данъка върху дивидентите** през 2003 г. се дължи както на постъпления в резултат на данъчно ревизионни актове, така и на извънредни приходи от данък върху вознаграждения за технически услуги, извършвани от чуждестранни фирми.

През 2005 г. ставката падна наполовина (от 15% на 7%), което доведе до увеличаване на постъпленията с 11,5%. Характерно за периода от 2006 до 2008 г. е по-високото от очакваното ниво на постъпленията, съответно 175,6%, 172,0% и 126,4%. Основният дял от постъпленията в този период е на данъка върху дивидентите на чуждестранни юридически лица (около 70% от общите приходи). В края на 2009 г. беше направено предложение данъкът върху дивидентите да бъде премахнат или намален до 1% с цел стимулирането на чуждестранните инвестиции в страната и като средство за борба с кризата. Данъкът върху дивидентите сам по себе си е изключение от смисъла на плоския данък, тъй като води до допълнително увеличаване на данъчното бреме върху инвеститорите и предприемачите.



Източник: Министерство на финансите

➤ **Данък върху доходите на физическите лица**

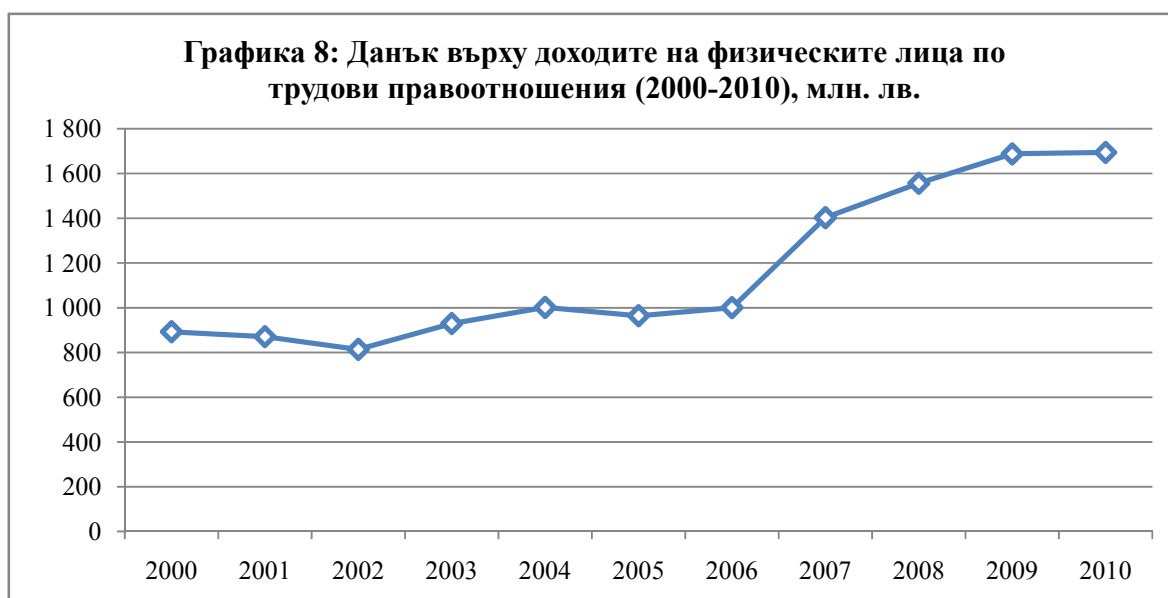
Данъкът върху доходите на физическите лица е единственият, който запази нивото на приходите си след началото на световната икономическа криза. Отхвърлянето на системата за прогресивно облагане на доходите и въвеждането на 10-процентов плосък данък през 2008 г. доведе до значително увеличаване на постъпленията в бюджета. През 2009 г. постъпленията от данъка отбелязаха ръст от 3%, въпреки свиването на приходите от всички останали данъци.



Източник: Министерство на финансите

✓ **Данък върху доходите на физическите лица по трудови правоотношения**

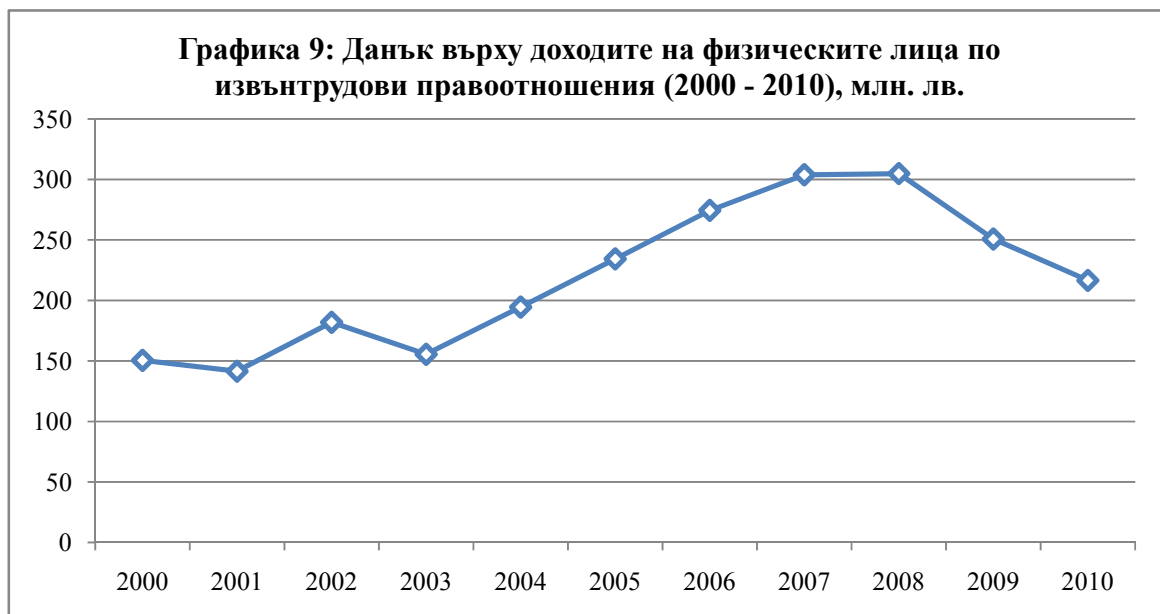
Чувствителното намаляване на безработицата в страната през 2007 г. (от 9,7% през януари до 6.91% през декември) и паралелният ръст на доходите на заетите, доведоха до чувствителен ръст на постъпленията от данъка върху доходите на физическите лица от 40,2%, спрямо 2006. При гласуването на промените в закона през 2007 г. беше премахнат необлагаемият минимум. Тенденцията към увеличаване на приходите от **данъка върху доходите на физическите лица по трудови правоотношения** се запази и в годините след въвеждането на плоския данък през 2008 г. Освен че до голяма степен облекчи дейността на данъчната администрация, плоският данък се отрази положително на инвестиционния и бизнес климат в страната и спомогна за разширяването на данъчната основа.



Източник: Министерство на финансите

✓ **Данък върху доходите на физическите лица по извънтрудови правоотношения**

Вариациите в приходите от **данъка върху доходите на физическите лица по извънтрудови правоотношения** в периода от 2001 до 2004 г. се дължат най-вече на последователното увеличаване и намаляване на размера на авансовите вноски за свободните професии и едноличните търговци. През 2002 г. те бяха увеличени от 15% на 20%, което доведе до близо 20% ръст на постъпленията, но в същото време намали обема на дължимия данък за следващата година - 2003 г. Тогава авансовият данък отново беше намален на 15%. Интересен е фактът, че в периода между 2004 и 2006 г. постъпленията от данъка върху доходите на ФЛ по извънтрудови правоотношения нарастват с 41,1%, докато приходите от данъка върху доходите на ФЛ по трудови правоотношения остават на постоянно равнище. За 2009 г. приходите по данъка от извънтрудови правоотношения възлизаха на едва 72,6% от годишния разчет. Този спад продължи и през 2010 г.



Източник: Министерство на финансите

✓ **Данък върху доходите на физическите лица - окончателен годишен (патентен) данък**

От 2007 г. насам **патентното облагане** се прилага само по отношение на физическите лица и едноличните търговци, които не са регистрирани по Закона за данък върху добавената стойност.

Спадът от 28% на постъпленията за 2007 г. се дължи главно на отпадането на транспортните дейности и таксиметровите превози от обхвата на патентното облагане, както и отпадането на облагането с патент на юридически лица.

От началото на 2008 г. патентният данък стана местен и постъпва в общинските бюджети. В края на 2009 г. приходите от окончателен годишен (патентен) данък, администриран от общините, са едва 53,3% от годишния разчет.



Източник: Министерство на финансите

✓ **Данък върху доходите на физическите лица, други приходи по ЗДДФЛ**

С влизането на сила на **Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ)** от 01.01.2007, доходите на чуждестранните и местните ФЛ, които внасят окончателен данък върху доходите на местни и чуждестранни ФЛ и данък върху дивидентите и ликвидационните дялове на местни и чуждестранни ФЛ, започват да се облагат по реда на ЗДДФЛ, а не по ЗКПО.



Източник: Министерство на финансите

❖ Косвени данъци

Изпълнението на критериите на ЕС, свързани с хармонизирането на акцизните ставки, доведе до постепенното прехвърляне на по-голямата част от данъчната тежест към **косвените данъци**. От 2001 до 2008 г. постъпленията от косвени данъци нарастват плавно. Основният фактор за високото изпълнение на косвените данъци в периода от 2006 г. до 2008 г. е ръстът на вноса в страната, както и повишаването на акцизните ставки върху редица стоки. Намалението на приходите от косвени данъци с 11,6% през 2009 г. и по-нататъшното им свиване през 2010 г. се дължат на свиването на вноса, на нарастването на ДДС за възстановяване поради нарастващия износ и увеличено данъчно избягване заради високите акцизи, най-вече върху тютюневите изделия и алкохола. .

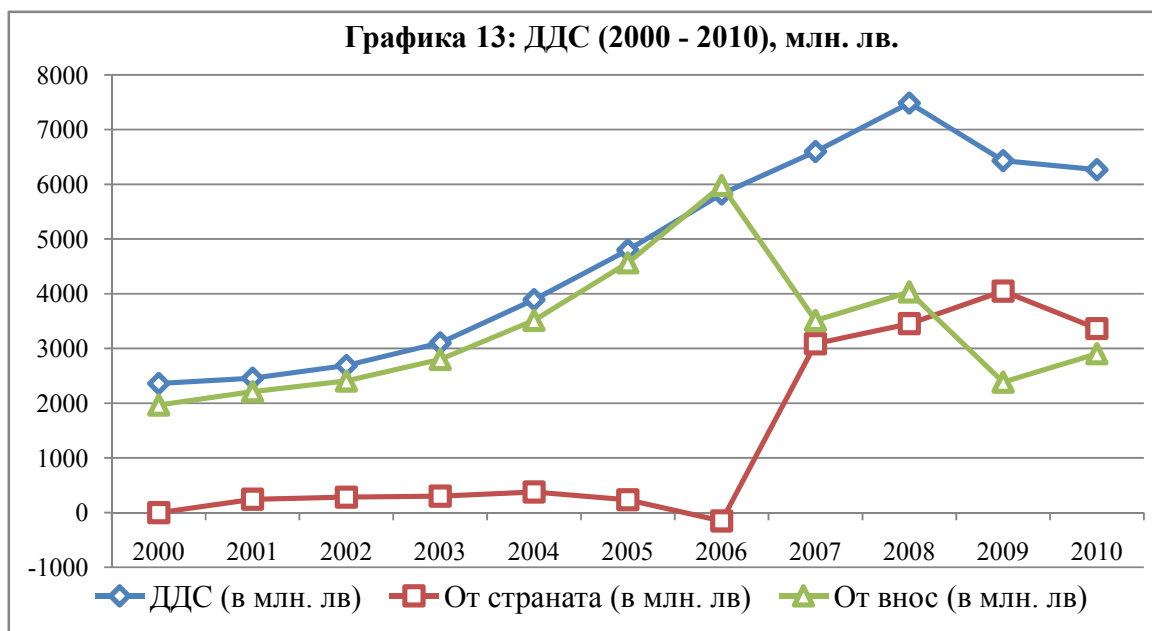


Източник: Министерство на финансите

➤ ДДС

ДДС заема най-голям относителен дял в данъчните приходи през последните няколко години. От началото на 2007 г. в областта на облагане с ДДС бяха дефинирани две нови понятия – вътреобщностна доставка (ВОД), което замести тогавашния режим износ за държавите-членки, и вътреобщностно придобиване (ВОП), което замести режима на внос от държавите-членки. В този смисъл, постъпленията от ДДС се формират като суми от внос от трети страни-членки на ЕС, събрани от митници, и от сделки в страната и вътреобщностни придобивания, постъпили по сметки на данъчната администрация.

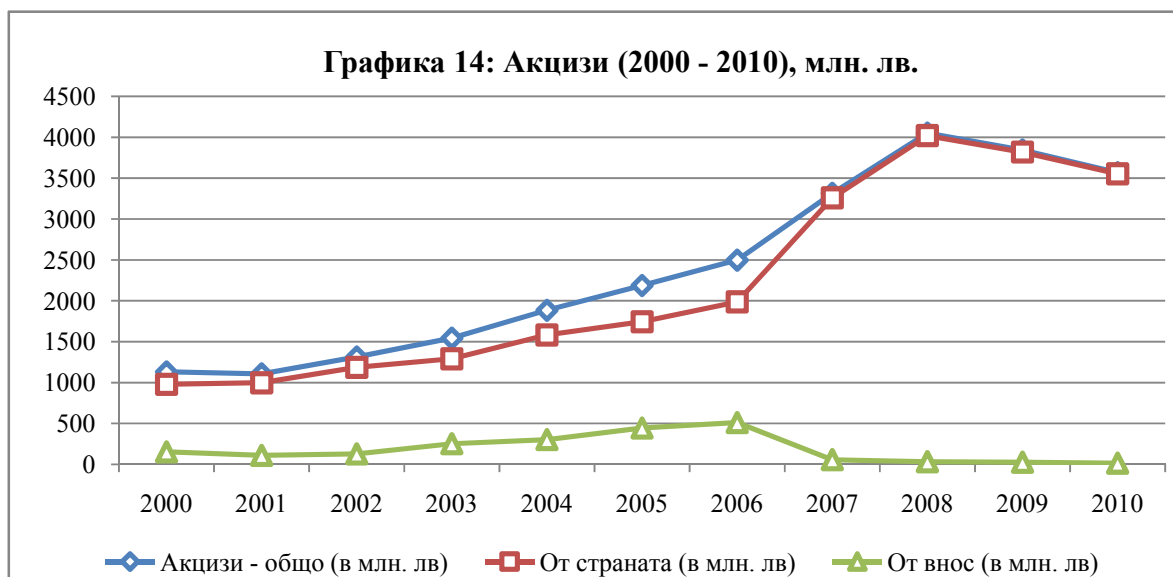
Драстичното свиване на обема на вноса в страната през 2009, поради свиването на вътрешното потребление доведе до чувствително по-ниски постъпления за годината. Основните фактори, които оказаха влияние върху свиването на постъпленията от ДДС през 2010 г. бяха тенденцията за увеличаване на износа, съответно на нарастване на ДДС за възстановяване, еднократно възстановен ДДС за минали години в началото на 2010 г. и продължаващото свиване на вътрешното потребление.



Източник: Министерство на финансите

➤ Акцизи

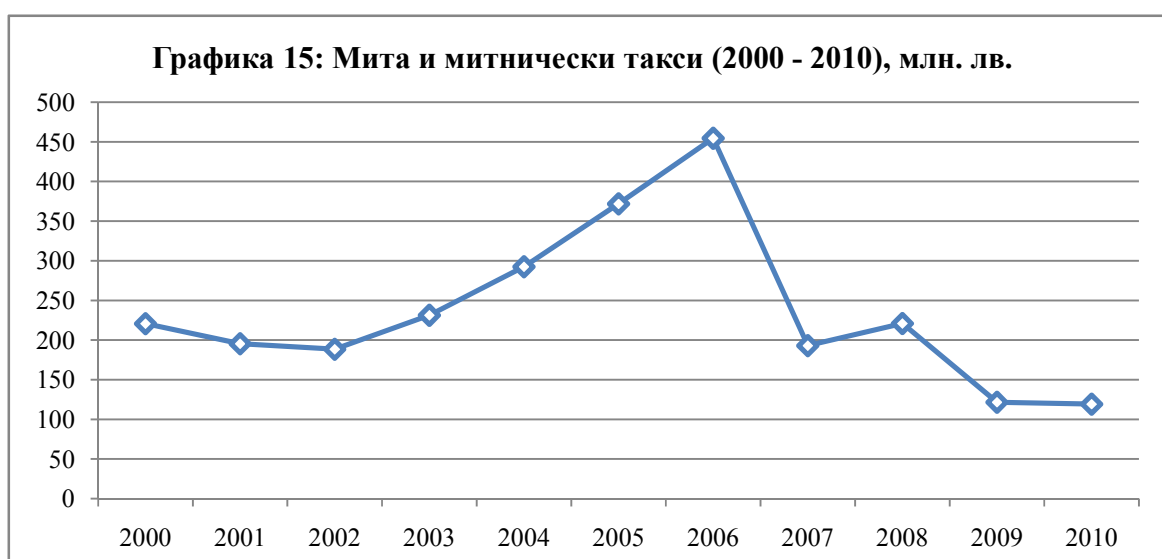
Близо четирикратното увеличение на данъчните приходи от **акцизи** през последните 10 години до голяма степен се дължи на вдигане на ставките с цел хармонизиране с минималните изисквания за ЕС. Вследствие на поетапното увеличаване на акциза върху двете основни стокови групи (тютюневите изделия и горивата), процентното съотношение на приходите от тях се промени от съответно 55,4% - 36,9% (през 2000 г.) на 49,6% - 42,8% (през 2010 г.). Делът на приходите от останалите акцизни стоки се запази около 7-8%, а през 2007 г. се въведе и акциз върху въглищата, кокса и електроенергията за стопански и административни нужди. Повишаването на акциза върху тютюневите изделия през последните 10 години логично доведе до свиването на легалния пазар на цигари. Според данни на производителите само за 2010 г. това свиване е цели 35%.



Източник: Министерство на финансите

➤ Мита и митнически такси

Резкият спад (близо 58%) в постъпленията от **мита** за 2007 г. е в резултат на отпадането на митата за страните от ЕС и прилагането на единната политика на Общността по отношение на трети страни. Свиването на вътрешното потребление и намаленият обем на вноса вследствие на световната финансова криза предизвика нов спад в приходите от мита и митнически такси през 2009 и 2010 г. Постъпленията от мита за 2009 г. възлизаха на едва 56,6 % от планираните в ЗДБРБ за 2009 г., което основно беше резултат от намаления обем на вноса на захар и захарни изделия, автомобилни превозни средства, машини и апарати.



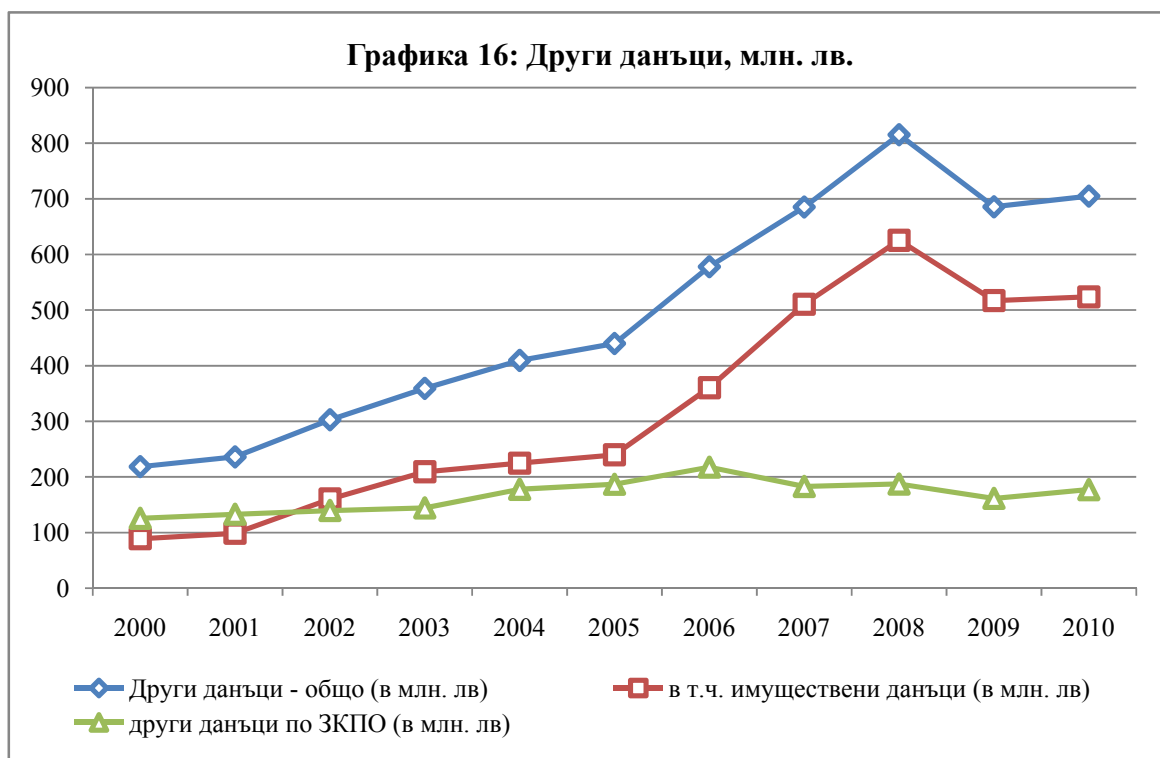
Източник: Министерство на финансите

❖ Други данъци

През 2006 г. бяха извършени редица промени в нормативната база, свързани с облагането на превозните средства, във връзка с хармонизиране на данъчното ни законодателство. Паралелно с това се увеличиха данъчните оценки на недвижимите имоти (между 20% и 30%), в зависимост от категорията на населеното място, предвид покачването на пазарните им цени.

През 2006 г. се въведоха също законодателни промени в посока намаление на данъчните ставки на някои данъци при източника (като данъците върху дарения и спонсорство, представителните разходи, социалните разходи).

Доброто изпълнение на приходите от **имуществени данъци** през 2006 г. (157% към годишния разчет) се дължи на постъпленията от данък върху придобиването на имущество по дарения и възмезден начин, които бележат ръст от 74,3% спрямо 2005 г. Увеличаването на приходите вследствие на високата активност на пазара на недвижими имоти продължава до 2008 г., а сривът на жилищния пазар и по-широките ефекти от кризата водят до чувствителния им спад през 2009 г.



Източник: Министерство на финансите